

Tíz év alatt nagyot változott a világ... – Tolnay életrajza egy 1994-es MÁV-kötetbe is bekerült. Talán most már mégis történni fog valami?! Erre szolgáltatott példát egy kis 3600 lakosú község. Mert ami Tolnay Lajos monumentális életművében csak egy (még lábjegyzetben sem említett) epizód volt, Inárcs történetében meghatározó jelentőségű. Ezért a nagyszabású beruházási programok mellett, megannyi gondok közepette sem feledkezhetett el a falu és az iskola megalapítójáról. Ezért érzett erkölcsi kötelességet arra, hogy a 160. születési évfordulón kifejezésre juttassa tiszteletét e történelmi nagyság iránt. Ennek jegyében nevezett el Tolnay Lajosról iskolát és utcát, ezt tudva véste márványra nevét, bronzba arcának vonásait, s mutatta be kiállításon életművének dokumentumait. Vagyis megtette mindazt, amivel a vasút és talán maga a nemzet is tartozna neki.

Czagányi László

Felhasznált irodalom

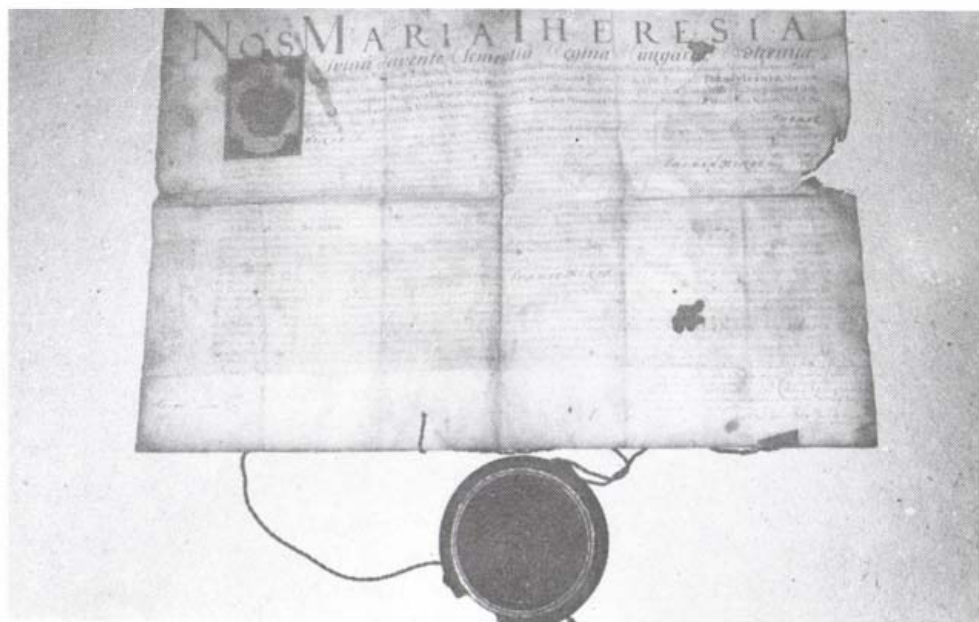
Tolnay vasúttörténeti munkásságáról bővebben *Kántor László*: Tolnay Lajos, a MÁV első elnöke (Sínek Világa, 1993/2.); *Kempelen Béla*: Magyar nemes családok, X. k. (Bp., 1931); *Kovács László dr.* szerk.: Akik a Magyar Államvasutakat 125 éven át irányították (Bp., 1994); *Miklós Imre*: A magyar vasutasság oknyomozó története (Vác, 1937); *Révai Nagy Lexikona*, XVIII. k. (Bp., 1925); Inárcsi éveiről *Czagányi László-Kulesár Gabriella*: Inárcs története I-II. k. (Inárcs, 1995) és Cz. L. szerk.: Az Inárcsi Tolnay Lajos Általános Iskola centenáriumi évkönyve, 1897–1997 (Inárcs, 1997).

Korondi Monos Tamás nemeslevele

Korond egyik régi híres embere Monos Tamás volt, a gubernium kancellári jegyzője.

Bizonyíték erre az 1742. augusztus 4-én Bécsben kiadott és Mária Terézia kézjeggyével s a nagy függőpecséttel ellátott nemesség- és címeradományozó levél (kutyabőr).

Ezt a nemeslevelet a Monos-család leszármazottai az eltelt két és fél század alatt megőrizték, mégpedig úgy, hogy „mindég a legidősebb Monos-férfiú birtokában kellett hogy legyen.”

Azóta a Monos nevezetű családok száma – Molnosra változva – több mint nyolcvanra emelkedett, csaknem 270 számmal, akik közül többen éppen a Tami megkülönböztető nevet viselik a tizenöt Molnos-ragadványnev közül, emlékeztetőül e neves ősiakra.

A nemeslevél utóbbi fél évszázados története eléggé veszélyeztetett volt: az államvédelmiék kérték, követelték, kutatták, el akarták venni, meg akarták semmisíteni. Ilyenkor éjnek idején titokban menekítették egyik rokontól a másikig, egyik távoli faluból a másikba (el egészen Székelyszentistvánig), hogy aztán a veszély elmúltával újból visszakerülhessen az „öriző-jéhez”. E sorok írójának már az 1960-as évek közepétől többször is megígérték, hogy megmutatják, de erre csak 1993 nyarán kerülhetett sor. Félő óvatosságuk nem volt indokolatlan, ezért kitartó ragaszkodásukat tiszteletre méltónak tartom. Bárcsak minden értékünkre így vigyáztunk volna!

Jelenlegi „örizőjének” beleegyezésével lemásoltam, lefényképeztem, és 1993 októberében – pécsi meghívásom alkalmával – lefordítottam.

A fordításért ezúton mondok köszönetet a Pécsi Hunyadi Mátyás Kollégium történelem-latin-filozófia szakos tanárának, dr. Énekes Ambrus Úrnak.

Szőcs Lajos

„Mi Mária Terézia (...) a jelenlevők emlékezetébe ajánlva tudtára adjuk mindenkinek, akiket illet, hogy a mikor felségünkhöz folyamodtak alázatosan a mi hűséges alattvalóink közül közbenjárásunkért, hogy a valóban tartós megfontolt és hűséges szolgálatú megbízható MONOS TAMÁS, aki az Udvarhely Székely székben lévő Korondon nyert birtokról származó valamely nemese a felségeknek, miután iskolai tanulmányait szokás szerinti filozófiai tanulmányait sikeresen befejezte, és a mi erdélyi fejedelemségünk örökösödési jogának megismerésére törekedett.

Ismereteit közszolgálatlalt és a kormányzéki kancelláriánkon mint jogvégzett jegyző, mint kancellári hivatalnok növelte, tehetségéből származó, alkalmas ismereteivel, melyek ismeretekkel alátámasztottan kiemelkedőek. Már napjaink hatéves török háborújában szolgáltaival kitűnve a tartományi csapatok mellett szolgált mint hadbiztos, hűségesen leleményével tűnt ki és fáradozott.

Jóindulatúan reméljük, hogy tehetsége a későbbiekben, sőt jobbra a becsületes alkalmazkodásával fog kitűnni, miként szolgál.

Ugyanezt MONOS TAMÁST és az ő örököseit és mindkét nembeli leszármazóit, a királyságunkból fejedelmi hatalmuk teljességéből, különleges kegyüinkből állapotunkból, bölcsen uralkodván, az előbb említett és a mi erdélyi fejedelemségünk, valamint a mi, magyar királyságunk és más királyságok és fejedelemségek és mi örökös tartományaink valódi és kétségbe nem vonható nemesei közé bevezettük és hozzászámítottuk, jóváhagyva a beiktatást és a hozzáírást és biztos tudásunkkal és megfontolt lélekkel megengedjük, hogy az elkövetkezendő jövőben, minden években (...) kiváltságokkal és immunitásokkal, melyekkel (...) a már említett erdélyi fejedelemségünk és a mi magyar királyságunk és más királyságaink és örökös tartományaink kétségbe nem vonható született nemesei, amelyek a mi régi szokásainkkal élnek, örvendeznek, azt gyümölcsöztetik, és megterhelni van lehetőségük, ez vonatkozzon az előbb írt örökösökre mindkét nembeli leszármazóira, hogy éljenek vele a lehetőségek szerint.

(...) hogy kegyünket megmutassuk szabad végrendelkezést, a nemességnek kétségbevonhatatlan bizonyítékát a címert (...) A pajzs álló katonai pajzs, a jobb alsó részén kürt, a bal alsó részén vastag vonalakkal és vörös színnel kiformált rézsütösen levágott kar amelyben hiüvelyéből kivont kard van hegyével felfelé tartva, markolatát lefelé tartott hegygel tartva. Azonkívül a felső része a kürtöz a baloldalon égszínkék szímmel van festve a sugarait rezgetető nap, jobb alsó részen nádasok között élő égszínkére festett hatlyú, mely sajtát úszását mutatja be, sisakdíszként zártrostélyú sisak és ezen királyi korona ékkövekkel és gyöngyökkel díszítve, és azután egy férfialak kékszínű ruhában és turbánba öltöztetve nyúlik túl a pajzs gombján.

A hiüvelyéből kihúzott kardtól balra egy levágott babékoszorú ágat jelenít meg. Legfelül a sisak csúcsán égszínkék és ezüst színű szalagok bíborral és arannyal kevert színekkel vannak megkülönböztetve. A pajzs széle ércel van futtatva. Azt igen szépen díszítik jelen oklevelünk elejét, a festő veleszületett tehetségével, fényes jeleivel ábrázolva került szemünk elé.

Ugyanez a MONOS TAMÁS örököseinek és mindkét nembeli leszármazóinak megengedjük, és ránk ruházott eltökéltséggel és biztos ismereteinkből származó szabad lélekkel megengedjük, hogy ő maga és az elkövetkező utódok mindig örök időkben a nemesség jelvénnyeit kétségbe nem vonható módon, az előbb

említett magyar királyságunk és más királyságunk és hercegségünk, és az örökös tartományaink nemességének jogával és kiváltságaival és mentességeivel, amellyel természetes módon, vagy régi szokásaikkal éltek (...) használják és annak örvendezzenek a mezőkön, a küzdelmekben a kézitusákban a dárdatelési gyakorlatokban a harci tornákig és bármely katonai gyakorlatokban, és a nemesi pecsétet használják bársonyokban és kárpitokon (...) pecsétgyűrűkön, zászlókon, pajzsokon, sátrakon és a temetőben, és általánosságban bármilyen ügyben és hadi vállalkozás bármely fajtájában.

A nemesség valódi, igaz, és kétségbe nem vonható jogán és címén (...) amellyel az emberek előtt számára valamiféle helyzettel ranggal feltétellel, méltósággal és kiváltsággal van megjelölve és feldíszítve az előbb említett személy, akarjuk és megbízuk, hogy hordja s viselje (...) és azt gyümölcsöztesse használja, és örvendezzen neki és éljenek vele az örökösök és a mindkét nembeli leszármazottak.

Nemesítjük a családot, melyhez hozzájárulunk és feljegyeztetjük, hogy jelen elhatározásunkat nagyobb függő pecsétünket ráhelyezve (...) megerősítjük, a jelen oklevél rendelkezésének megfelelően.

Kelt a mi Bécs városunkban Ausztriában az Úr 174.-ik esztendejében augusztus havának negyedik napján, uralkodásunk második évében.

Mária Terézia"

Megjegyzés: A pergamenre írt nemeslevélhez jó arasznyi átmérőjű „nagyobb függő pecsét” tartozik, melynek köriratán ez áll: „MARIA THEREZIA REG.HUNG.BOHA.CHID.EUX.BUR. BRAMESTY.KCAR.PRIN.TRANC.COMH. B, Fl...GOR...”

A Bárdosok ünnepe

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Lénárdaróc, amely mintegy négyszáz fős kisközség ünnepélyes keretek között emlékezett meg 1997 júniusában a település 1050 éves történelméről és az ősök 350 évvel ezelőtt kapott nemességéről. Lénárdaróc lakosságának csaknem 90 százaléka a Bárdos nevet viseli.

III. Ferdinánd magyar király 1647. június 9-i dátummal nemességet, címeres nemeslevelet adományozott Bárdos Péternek és hat testvérének. Ezt a nemeslevelet 233 éven keresztül Lénárdarócon őrizték, a hagyomány szerint ez mindig a legidősebb Bárdos tisztsége és kötelessége volt. 1880-tól hányatott sora lett, mert először elvitték Selmechányára, majd Kassára, onnét Egerbe, aztán Budapestre került, mindig Bárdos családokhoz, nemességük igazolása céljából. Többé nem került vissza a faluba. Végül 1911-ben a biztonságos megóvás és védelem érdekében a nemeslevél a Magyar Országos Levéltárba került, és azóta is ott őrzik. Szerencsésen átvészelte a II. világháborút és épségben megmaradt az utókor számára.

Az Országos Levéltár vezetője hozzájárult ahhoz, hogy a lénárdaróci Bárdos családok nemeslevele a 350. évforduló ünnepére – 117 év után – néhány napra a faluba kerüljön, hogy a ma élő nemzedék is lássa és megismerhesse.

A Bárdos-ősök emlékére a templomkertben kopjafát avattak, Bárdos Lajos zeneszerző, az *Éneklő Ifjúság*-mozgalom létrehozójának tiszteletére pedig márványtablát helyeztek el a templom falán.

Bárdos B. Viktor, az ősei emlékét őrző kopjafa avatásakor egyebek között elmondta: Bárdos Péter a Kesellő várnál (ma Szlovákia) egy éjszaka levágta a törökök vezérének fejét. A janicsárok amikor megtalálták a megcsónkított törököt annyira megijedtek, hogy elmenekültek a területről. III. Ferdinánd osztrák császár ezért nemességet és földet adományozott a családnak. A szerzett rang, valamint a kapott birtok alapvetően megváltoztatta a lénárdaróciak jobbágyorsát, további életét.

Az emlékhelyeket Bárdos Ferenc plébános szentelte fel, majd a Bárdos Asszonykórus műsorát hallgathatták meg az ünnepség résztvevői.

A rendezvénysor része volt az a kiállítás is, amelyet a Polgármesteri Hivatal épületében rendeztek a község relikviáiból: korabeli lakberendezési tárgyak, népviseletek, kézimunkák,